

Opzeggen kan alleen per 31 december. Er geldt een opzegtermijn van zes maanden. Zie voor verdere informatie de statuten, artikel 7, lid 4 en het ledendeel van de website.

VEMW is hét kenniscentrum en dé belangenbehartiger voor zakelijke energie- en watergebruikers.

VEMW

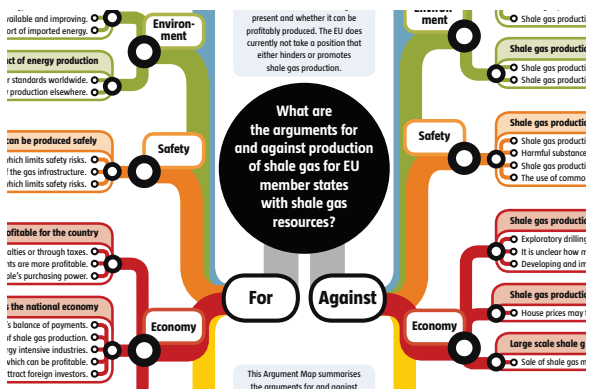
Journal

Saskia Lavrijssen (Hoogleraar 'Consument en Energie') over onafhankelijk toezicht - NMa een kopje kleiner gemaakt

pagina 8

Schaliegas in Nederland

De schaliegasontwikkelingen in de Verenigde Staten hebben een grote impact op de concurrentiepositie van de energie-intensieve industriële productiesector in Nederland en Europa. Schaliegas is een echte 'game-changer'. Schaliegas is aardgas dat kilometers onder de grond door middel van

'hydraulic fracking' wordt gewonnen uit kleisteenlagen. De discussie rondom schaliegas dreigt er een te worden met dogmatische standpunten over economie en ecologie. TNO ontwikkelde daarom de 'Argumentenkaart Schaliegas'. René Peters, Directeur Gasttechnologie TNO licht deze toe.

Lees verder op pag 6

In dit nummer o.a.

Duurzaam watergebruik bij Aviko

Voor Aviko is water essentieel voor het productieproces. Jaap Voetberg, Arbo- en milieucoördinator van Aviko, vertelt wat 'duurzaam industrieel watergebruik' in de praktijk betekent.

pag 4

Eerste Hulp bij Directe Lijn

'Particulier net' en 'Gesloten Distributiesysteem (GDS)' zijn wellicht bekende begrippen voor elektriciteitsafnemers. Sinds juli 2012 bestaat er echter ook het begrip 'Directe Lijn'. Het is goed te weten wat uw rechtspositie is. Het kan administratieve rompslomp voorkomen als u een 'Directe Lijn' blijkt te hebben.

pag 10

En verder in dit nummer

2

Besluit Europees Hof over 'waterdiensten' verwacht VEMW Tip: investeren in eigen afvalwaterzuivering?

3

Opinie: Spanningskwaliteit

4-5

Duurzaam watergebruik bij Aviko

6-7

Schaliegas in Nederland en de Argumentenkaart van TNO

8-9

Hoogleraar 'Energie en consument' over onafhankelijk toezicht

10

Eerste Hulp bij Directe Lijn

11

De kracht van de verbinding in de keten Column Spoor

12

Verenigingsnieuws Agenda

Schaliegas in Nederland

vervolg van pagina 1.

Over hoeveel schaliegas hebben we het eigenlijk?

“Dat is een hele moeilijke vraag. Schattingen lopen uiteen van 200 tot 500 miljard m³. Dat lijkt heel veel, maar of het allemaal ook economisch rendabel winbaar is, is de vraag. Om het schaliegas te bereiken zijn veel putten nodig. Dat is lastig in bebouwde omgeving of kwetsbare milieugebieden. Er is waarschijnlijk maar een beperkt deel dat we kunnen bereiken en economisch rendabel kunnen winnen. Proefboringen moeten hier meer uitsluitsel over geven.”

Er is toch al in het buitenland veel ervaring opgedaan met boren naar schaliegas?

“De Verenigde Staten hebben de meeste ervaring. Maar je mag de Verenigde Staten niet zomaar vertalen naar Europa. Daar is de landeigenaar ook eigenaar van het gas onder de

Nederlands onderzoek

Vooralsnog rust er in Nederland een moratorium op fracken. Minister Kamp (EZ) kondigde september 2012 een onderzoek aan naar de mogelijke gevolgen van schaliegaswinning in Nederland. Maart 2013 maakte minister Kamp bekend dat Adviesbureau Witteveen & Bos dit onderzoek uitvoert, samen met ingenieursbureaus Fugro en Arcadis. Het rapport moet 1 juli klaar zijn.

grond, hier niet. De lagen zijn hier anders van samenstelling en liggen op andere dieptes. Die lagen zijn 250 miljoen jaar geleden gevormd toen Europa en de Verenigde Staten aan elkaar vast zaten. Vandaar dat men verwacht dat er ook in Europa grote voorraden schaliegas zijn. In Europa is nog maar beperkte ervaring met het winnen van schaliegas behoudens enkele proefboringen in Polen, Duitsland en Engeland.”

Wat zou het belang zijn van schaliegas voor de Nederlandse industrie?

“Momenteel beschikt Nederland over eigen gas uit het Groningen veld. Over tien jaar is dat niet voldoende om in onze eigen gasbehoefte te voorzien. Schaliegas is een mogelijk alternatief. Het maakt ons minder afhankelijk van Rusland en andere importlanden. Schaliegas beïnvloedt de gasprijs. Het voorkomt mogelijk verdere stijging, of zorgt zelfs voor een daling van de gasprijs. In de Verenigde Staten is dat al het geval. Daar is schaliegas een grote aanjager voor investeringen, voor werkgelegenheid en het realiseren van de energieonafhankelijkheid. De Nederlandse industrie betaalt nu nog een hoge gasprijs. Eigen schaliegas zou dat prijsverschil met de Verenigde Staten kunnen verkleinen.”

Wat zijn de voor- en nadelen van schaliegas in Nederland?

“In onze Argumentenkaart brengen we de voor- en nadelen in beeld. De discussie richt zich in hoofdlijnen op ‘economie’ en ‘ecolo-

René Peters

Directeur Gastechnologie TNO

gie’. Vóór schaliegas pleit dat we langer zelfvoorzienend blijven. Het levert ook direct geld op voor de Staatskas. Schaliegas helpt de gasprijs onder controle te houden wat van belang is voor de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie. Dit is ook weer in het voordeel van de Nederlandse Staat: TNO berekende onlangs dat maar liefst vijftig miljard euro van de staatsinkomsten gerelateerd is aan de energie-intensieve industrie, waarvan 16 miljard euro gerelateerd aan gas.”

“Aan de andere kant van het spectrum zit ‘veiligheid’ en ‘milieu’. Het gebruik van chemicaliën én de grote hoeveelheden water, die nodig zijn voor het winnen van schaliegas, vragen om grote zorgvuldigheid. Nederland kent echter al zeer strenge wet- en regelgeving voor het gebruik van chemicaliën, en voor economische activiteiten in kwetsbare gebieden. TNO onderzoekt overigens alternatieven voor het gebruik van de chemicaliën bij het fracken.”

Waarom heeft TNO de Argumentenkaart ontwikkeld?

"In dit soort complexe discussies lopen emotie en ratio door elkaar. De Argumentenkaart biedt een helder overzicht en helpt de discussie te faciliteren op basis van weloverwogen argumenten. Het voorziet in een behoefte bij de politiek, zowel lokaal als nationaal en zelfs Europees. Lawaai bij het boren speelt bijvoorbeeld lokaal, economische belangen spelen juist vaak op nationaal niveau. Op Europees niveau spelen weer andere argumenten. Polen is bijvoorbeeld 100% afhankelijk van gasimport uit Rusland. Zij willen dolgraag onafhankelijk zijn van deze Russische invloed. Daarom ontwikkelde TNO ook een

Europese Argumentenkaart. Deze is vertaald in het Pools, Frans en Duits."

Tot slot

"Nederland produceert al vijftig jaar gas. De kennis en ervaring om gas veilig en milieubewust uit de grond te halen is hier al aanwezig. Dat is niet in elk Europees land zo. Dit is een mooie kans voor Nederland om te laten zien hoe dit veilig en milieubewust kan. Je kan er heel lang over filosoferen, maar er is maar één manier om er achter te komen of er schaliegas in Nederland zit en dat is door proefboringen. Tot die tijd blijft het koffiedik kijken. Proefboringen betekenen niet automatisch dat er tot productie van schaliegas wordt

overgegaan. Proefboringen moeten juist uitwijzen of dat technisch en economisch haalbaar is. Uiteindelijk is het een politiek besluit of het binnen de randvoorwaarden van veiligheid en milieu valt."

De Argumentenkaart Schaliegas is te downloaden vanaf www.tno.nl/schaliegas

Standpunten Europese Commissie en Europees Parlement

De Europese Commissie (DG Energy) tempert de verwachtingen van het effect van schaliegas op de energieprijzen in de Europese Unie. De gasprijs in West-Europa zal blijvend worden bepaald door met name aanvoer via pijpleidingen. Toch wil de Commissie nog voor het einde van haar zitting een kader vaststellen waarop EU-lidstaten exploratie en exploitatie mogen toestaan.

De ITRE-commissie (Industry, Research and Energy) van het Europees Parlement vindt het belangrijk dat wordt gekeken naar de mogelijkheden van schaliegas, in plaats van de – emotie gedreven - focus op problemen. Het Parlement wil ervaringen uit de Verenigde Staten meewegen in de discussie.

VEMW standpunt

VEMW deelt de opvatting van de Europese Commissie dat de verwachtingen van export van schaliegas van de Verenigde Staten naar Europa, en de winning van schaliegas in Europa, niet moeten worden overdreven. VEMW wil een zuivere discussie met goed onderbouwde argumenten over de potentie en risico's van schaliegas. Ook wil VEMW dat export van (schalie)gas uit de Verenigde Staten mogelijk wordt gemaakt. VEMW is daarom verheugd dat zowel de Europese Commissie als het Europees Parlement serieus willen kijken naar de mogelijkheden van schaliegaswinning in Europa. Mocht blijken dat schaliegas verantwoord kan worden gewonnen dan ziet VEMW schaliegas niet anders als aardgas.

In Nederland zijn er naar alle waarschijnlijkheid twee soorten lagen waar schaliegas in opgesloten zit. Deze lagen zitten op verschillende dieptes en hebben verschillende ouderdom.